

Helsareyði í Føroyum, 2003 til 2007

Malcolm Smith og Pete Ellis,
Royal Society for the Protection of
Birds (RSPB), Shetland Office, East
House, Sumburgh Head Lighthouse,
Virkie, Shetland, ZE3 9JN

Týtt hevur Iris Thomsen

SAMANDRÁTTUR

Stovnurin av helsareyða *Phalaropus lobatus* í Føroyum hevur verið taldur á hvørjum ári síðan 2003. Flestir fuglar vóru funnir í 2004, tá ið 30 (13 steggjar og 17 bøgur) vórðu sæddir. Í einari teljing í juni 2007 vórðu 23 fuglar (8 steggjar og 15 bøgur) skrásettir. Eitt reiður var funnið í Sandoyinni, men einki prógv um, at teir áttu nakra aðrastaðni, hóast tað er sannlíkt, at onnur pør reiðraðust tá ella seinni á árinum. Fuglarnir, sum vórðu sæddir í 2003 og 2007, sóust nóg væl til, at tað bar til at fáa eyga á litringar, men kortini vórðu eingir skrásettir. Tað ber ikki til at gera eina hagfrøðiliga sammeting ímillum gongdirnar hjá búfjöldunum í Føroyum og Hetlandi. Dátarnar fevna um ov fá ár fyri Føroyar. Tó so, búfjöldirnar hava ment seg á rættluga líkan hátt í báðum oyggjabólkunum. Hetta bendir á, at einstøk viðurskifti, ið ávirka talið á helsareyða í Føroyum og Hetlandi, eru eins.

Inngangur

Helsareyði er ein av teimum mest eyðkendu flytufuglunum, sum eiga á norðaru breiddarstigum. Føroyar og Hetland eru ímillum tey syðstu støðini, har hann nærast. Tey trý sløgini í *Phalaropus*-slektini eru sermerkt, tí leiklutur og útsjónd hjá bøgu og steggja eru øvugt av øðrum fuglum. Bøgurnar eru størri og hava bjartari fjøðurham enn steggjarnir, og harumframt eru tað steggjarnir, ið bøla, og tað er eisini teir, ið ala ungarnar upp. Bøgan tekur lítlan og ongan lut í tí, sum fer fram, eftir at eggid er vorpið.

Á vári og sumri reiðrast teir í vátlendi nærindis vatni. Teimum dámar best lítlar hyljar, har vøxtur kemur undan, oftast mýrigras. Teir liva av lítlum flugum og ormverum, sum teir fanga, meðan teir svimja í hyljunum.

Á vetri heldur helsareyði til í heitum høvum, har hann livir av plantuæti.

Stovnurin, sum eigur í Norðurlondum, heldur um veturin til í Arábiahavi, norðuramerikanska búfjöldin heldur til í Kyrrahavi, men enn er ógreitt, hvar búfjöldirnar í Føroyum og Skotlandi halda til um veturin.

Í Hetlandi hevur RSPB umsitið búkið hjá helsareyða í oygni Fetlar í fleiri ár. Búfjöldin í Stórabretlandi hevur verið í minking síðan 1994, og seinastu árin er hon at kalla minkað til bert at vera í Hetlandi. Einans nøkur fá pør eru í ytru Suðuroyggjum. Búfjöldin í Hetlandi hevur verið óstøðug seinastu árin, fyri tað mesta við færri enn 20 pørum, men ein vøxtur varð skrásettur í 1996, tá ið 41 pør vórðu skrásett. Eftir hetta varð í eitt tíðarskeið gjørt nógv fyri at umsita búkini.

SUMMARY

Red-necked phalaropes in the Faroe Islands

Red-necked phalaropes have been censused in the Faroes annually since 2003. The largest numbers were found in 2004, when 30 individuals (13 males and 17 females) were seen. In June 2007, a census recorded 23 individuals (eight males and 15 females). A nest was found in Sandoy, but no proof of breeding was found at any other sites, although it is likely that other pairs were breeding or would do so later in the season. Although almost all the individuals seen in 2003 and 2007 were seen sufficiently well to detect colour-rings, none were recorded. The Faroe data involves insufficient years to allow for a significant comparison of population trends between Faroe and Shetland. However, there is an indication of a broadly similar trend in the populations in the two archipelagoes. This suggests that some of the factors determining the numbers of red-necked phalaropes in Faroe and Shetland are similar.

Arbeiðið, ið føroyskir teljarar hava gjørt síðan 2003, er av stórum týðningi. Um hendan árliga teljingin heldur fram, fer hon at geva sera týðningarmikla vitan

Mannagongd

Í juni 2003 vóru tvey starvsfólk hjá skotska RSPB á vitjan í Føroyum. Endamálið var at telja búfjældina av helsareyða og hyggja eftir fuglum við litringum, ið móguliga kundu verið komnir higar, eftir at teir vóru merktir í sambandi við eina verkætlan í Hetlandi.

Frá 12. til 15. juni 2007 vóru hesi somu starvsfólk frá skotska RSPB aftur í Føroyum fyri at endurtaka teljingina frá 2003, og eisini hesa ferð fyri at vita, um nakrir fuglar við litringum vóru at síggja.

Við hvørt staðið varð leitað eftir fuglum, og kynini vórðu skrásett. Hvør einstakur fuglur varð gjølla eyggleiddur fyri at skráseta litringar á beinunum. Um nakað bendi á, at onkur av steggjunum hevði egg ella ungar, varð hesin steggin eyggleiddur nakað burturfrá fyri at síggja, um hann hevði reiður og fór aftur at bøla.

Í 2007 varð leitað eftir fuglum á 10 støðum, har helsareyði hevði verið sæddur. Tó varð hesa ferð ikki farið til eitt av støðunum, har ið leitað varð í 2003. Hetta var orsakað

av tíðarneyð, og eisini tí at føroyskir eyggleiðarar ongan helsareyða høvdu sæð har síðan 2003. Leitað varð aftur á hinum fyra støðunum í Sandoyinni og Nólsoy, sum farið varð til í 2003, og eisini varð leitað eftir fuglum á øðrum støðum í Sandoyinni og Streymoyinni. Føroyskir eyggleiðarar høvdu eisini verið á teimum ellivu støðunum fleiri ferðir síðan 2003.

Støð	2003			2004			2005			2006			2007		
	♂	♀	Tils.	♂	♀	Tils.	♂	♀	Tils.	♂	♀	Tils.	♂	♀	Tils.
Sandoy tils.	9	14	23	11	13	24	9	14	23	5+(2)	8+(2)	17	7	13	20
Streymoy tils.				1	2	3		2	2	1	1	2	1	1	2
Nólsoy	0	1	1	1	2	3	0	2	2	0	1	1	0	1	1
Vágar	0	0	0	-	-	-	-	-	-	0	0	0	-	-	-
Føroyar tils.	9	15	24	13	17	30	9	18	27	6+(2)	10+(2)	20	8	15	23

Talva 1

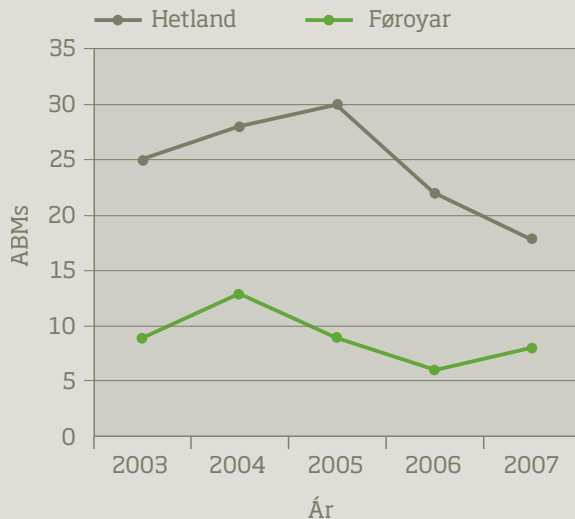
Helsareyðar í Føroyum 2003 - 2007. Tølini fyri Sandoyinna eru mett við støði í mest taldu fuglum av hvørjum kyni í oynni hvørt ár. Kynið á tveimum fuglum í Sandoyinni í 2006 er ikki skrásett.

Helsareyði í Føroyum 2003 til 2007

1. Mynd

Tal á steggjum, ið mett varð bældu árinu 2003 - 2007. Á talvuni eru eygleiðingar úr Føroyum og úr Hetlandi.

>>

Úrslit

Í 2007 varð leitað eftir helsareyða á 10 støðum. Í Sandoyinni varð leitað á sjev støðum, og fuglur átti í fimm av teimum. Í Streymsoyinni varð leitað á tveimum støðum, og av teimum átti fuglur í einum, og í Nólsoy varð leitað á einum stað, og har átti fuglur.

Tveir steggjar í Sandoyinni sýntust at hava reiður tætt við. Annað reiðrið varð skrásett, men hin steggjar varð bert sæddur í stutta tíð og ikki funnin aftur.

Eins og í 2003 vórðu eingir ringmerktir helsareyðar eygleiddir, og er tað tí einki prógv um, at helsareyði úr Hetlandi hevur verið í Føroyum. Hóast tað bert eru hagtøl

tøk frá tveimum árum, so bendir hetta á, at einki beinleiðis samband er ímillum búfjöldirnar í Hetlandi og Føroyum.

Í hagtølunum fyri Føroyar, sum eru víst í 1. mynd, eru ov fá ár og ov fáir helsareyðar til ein hagfrøðiligan samanburð ímillum gongdirnar hjá búfjöldunum í Føroyum og Hetlandi. Tó benda tøluni á, at gongdirnar í teimum báðum oyggjabólkunum eru sera líkar. Hetta bendir so á, at einstøk viðurskifti, ið ávirka talið á helsareyða í Føroyum og Hetlandi, eru eins.

Kjak

Teir helsareyðar, ið vóru skrásettir í Føroyum í 2007, vórðu taldir eftir nøkrum fáum døgum.

Tøluni í Hetlandi vóru hinvegin savnað eftir fleiri vikum. Sambært bókini Bird Monitoring Methods frá 1998, so átti at verið leitað á hvørjum staði tvær ferðir um vikuna frá 20. juni til 20. juli, og miðaltalið á steggjum roknað. Tað er sannlíkt, at reiðrandi búfjöldin av helsareyða í Føroyum er væl størri. Arbeiðið, ið føroyskir teljarar hava gjørt síðan 2003, er av stórum týðningi. Um hendan árliga teljingin heldur fram, fer hon at geva sera týðningarmikla vitan. Eisini hevði tað verið ein stórur fyrimumur, um onnur støð, har helsareyði móguliga heldur til, vórðu eygleidd fyrir at staðfesta, um helsareyði reiðrast har.

Tøkkir

Vit vilja veita tøkk til Jens-Kjeld Jensen, Dorete Bloch, Honnu Joensen og Janus Hansen fyri kunning teirra um støð, har helsareyði reiðrast. Vit vilja takka Honnu, Janusi og Jens-Kjeld fyri at eygleiða helsareyða frá 2004 og 2007 og fyri at veita okkum hagtøluni. Eisini vilja vit takka Jens-Kjeld og Maritu Gulsklett fyri gestabliðni teirra og alla hjálpi, ið tey veittu okkum, ímeðan vit vóru í Føroyum. At enda vilja vit takka RSPB fyri aftur at geva okkum høvi at koma til Føroya. **V**

Les meira

Gilbert, Gillian, Gibbons, David W., and Evans, Julianne, 1998. Bird Monitoring Methods. The Royal Society for the Protection of Birds. The Lodge, Sandy, Bedfordshire, SG19 2DL.